

Forfatter: Sthen, Hans Christensen

Titel: Udrag fra En liden Vandrebog

Citation: Sthen, Hans Christensen: "En liden Vandrebog", i Sthen, Hans Christensen: *En liden Vandrebog*, udg. af JENS LYSTER ; JENS HØJGARD , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1994, s. 226. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-sthen01val-shoot-idm140299310917760/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: En liden Vandrebog

«liuse» og slutordet «Vaade» er fælles med C4, hvilket dog kan forklares med, at Sthen fra sin barndom har husket dagvisens 1.strofe og her foretrukket den ældre form. For videregående slutninger savnes fornoden basis. Hertil kommer, at overensstemmelsen mellem udg.V og Th er meget vidtgående, også rent ortografisk. Den bedste forklaring på forholdet mellem Th og Vb må være, at Sthen i det store og hele har skrevet af efter Th, men tilladt sig enkelte afvigelser, oftest af stilistiske grunde, men undertiden også, fordi han kendte og foretrak den ældre forreformatoriske form. Det bemærkes, at DV i Vb ikke er placeret i salmeafsnittet sammen med Sthens egne salmer, men umiddelbart forinden, «som en festlig indledning til det – en særstilling, som ville være umotiveret, hvis Sthen selv havde skrevet dem». Noten i Vb-T3 tyder også iflg.Bruun på, at man «med rette kunde vente at finde (dagvisen) i den del af båndet, som var hentet fra salmebogen». Endelig tilføjer Bruun som et yderligere argument mod Sthen som bearbejder, at han i givet fald skulle have foretaget omordningen i sin tidlige ungdom, et par årtier før hans øvrige salmer blev til.

Til spørgsmålet, om DV i Th er middelalderlig, som hævder af Brix, eller en reformatorsk bearbejdelse, som Brandt mente, svarer Bruun med forbehold over for begge. Man må regne med en tabt dansk form. Det alt for katolske er blevet frasorteret i Th. Men at Th skulle være en helt igennem reformatorsk omordning, strider absolut mod Thomissons rubricering af DV under gruppen «gamle sang, som haffue været brugt i Paffuedommet». Bruun gætter på, at str.7-9 er en luthersk tildigtning, og at resten kun er let retoucheret i forhold til den danske senmiddelalderform. I middelalderen kan DV have haft en plads i kirkeåret som salme til julemorgen, hvad dens mariavers synes at bekræfte. Med formen i Th er sangen gjort til en ren morgensalme, hvorved den er blevet hjemløs ved gudsstjenesten. Det kan være forklaringen på, at den senere gik i glemme.

Allan Arvastson støtter i *Imitation och Förnyelse*, Lund 1971 28 og 33-35, Bruun i, at str.7-9 om liv og død synes at være

den reformatoriske omdigters værk, der snarere er Hans Thomisssøns end Sthens. Arvastson anser str.7-9 som en udlægning i evangelisk retning af slutlinien i C: 4: »hans mal faar än godhan ända». Hans Thomisssøns indsats ved udformningen af DV i Th berøres også af Bengt R. Jonsson i *Samlen* 1977 64: formentlig begrænser den sig til en kodificering af en eksisterende tradition. Str.7-9 synes dog at være kommet til efter reformationen. Intet taler iflg. Jonsson for, at Sthen er digter af disse strofer. Pål Dahlerup har i sin analyse af DV fra 1987 et konspolitisk og antichauvinistisk ærinde. Hun anser den oprindelige DV for at være svensk. I Th er den blevet gennemført reformatorisk, hvad der ikke uden videre er en gevinst: »Glæden, friheden og mildheden fra den svenske dagvise er forsvundet... Glæde er ikke længere det gennemgående centralord, mildheden er forsvundet med Maria, friheden med de vilde fugle... Naturen er indskrænket, verden negativt ladet, mennesket syndigt (str.4). Begrebet lyst er udelukket i dette univers... Til gengæld er kommet et klart og fast centrum, Jesus... Centraliseringen af universet har medført en mandiggørelse, kvindelig er kun genitivendelsen Mariæ, alle andre agerende er af hankøn: Gud, Jesus, djævelen, fuglen. Himlen har fået patriarkalsk islæt, Fædrelandet. Verden er således blevet mere kompliceret: mennesket er spaltet i legeme og sjæl, mandligheden i godt og ondt (Gud og djævelen), døden i fængsel og befrielse. Thomisssøns dagvise er gennemført reformatorisk. På flere punkter er der tale om en forvandling, som er lykkedes både religiøst og kunstnerisk. Andre steder er der modsigelser eller ujævnheder, som jeg vil forklare ved, at ny vin er hældt på gammel flaske.» Såvidt Pål Dahlerup, der ikke selv er fri for ujævnheder i sin analyse, som når hun om de fire første limer i str.7 hævder – med rette – , at de handler om, at vi skal dø, medens str.7.5 »handler om, at vi længes efter opstandelsen». Det er svært at få øje på nogen sådan længsel i det krast realistiske udsagn »Wi bliffue vdt fuss oc graffuen göris trang».

Har Bruun, Arvastson, Jonsson og Dahlerup ret, når de ser